

FASCIOLOZA LJUDI – ZANEMARENA PARAZITSKA INFEKCIJA?

Zorica Dakić^{*1}, Pikka Jokelainen², Snežana Jovanović¹, Miloš Korać^{3,4}, Christen Rune Stensvold²

¹Odsek za parazitologiju, Služba za medicinsku mikrobiologiju, Univerzitetski klinički centar Srbije (UKCS), Beograd, Srbija; ²Laboratory of Parasitology, Department of Bacteria, Parasites and Fungi, Section for Infectious Disease Preparedness, Control, Statens Serum Institut, Copenhagen, Denmark; ³Klinika za infektivne i tropске bolesti, UKCS, Beograd, Srbija; ⁴Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija

Abstrakt

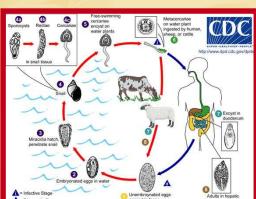
Fasciolozija je zajednički problem veterinarske i zdravstvene struke. Globalno, distribucija fascioloze ljudi (*human fasciolosis-HF*) izazvane sa *Fasciola hepatica* geografski korelira sa fasciolozom životinja. Fasciolozija životinja, izazvana metiljem *F. hepatica* javljala se enzotski u pojedinim delovima bivše Jugoslavije. Epidemiologija HF je nedovoljno istražena i pretpostavka je da je stvarni broj slučajeva HF veći od broja prijavljenih i objavljenih slučajeva.

Uvod

Fasciolozija je bolest preživara kosmopolitske raširenosti. Čovek postaje slučajan domaćin unošenjem infektivnih oblika, metacerkarija *F. hepatica*, kontaminiranom vodom ili biljkama. U neendemskim područjima, dijagnoza HF najčešće se postavi dugo nakon početka bolesti zbog nespecifične kliničke slike, nedostupnosti dijagnostičkih testova ali i nedovoljne upoznatosti kliničara sa HF na koju se posumnja tek nakon isključivanja zastupljenijih, klinički sličnih bolesti. U Evropi je HF ponovo aktuelizovana nedavnom prijavom autohtonih slučajeva u Danskoj (18) i Belgiji (12), HF najčešće nije obavezna za prijavljivanje, što otežava procenu stvarne incidencije.

Materijal i metode

U radu analiziramo publikovane podatke o fascioloziji ljudi na prostorima bivše Jugoslavije nekad i sad kao i aktuelne epizoozijske podatke.

Literatura

^{*}DRL-desni rebarni luk
¹Botteri (1935) Distomatoza. Lječnički vjesnik; 57/5:196-201. ²Breitenfeld (1960) Seopćenja, 3:285. ³Bulajić et al. (1977) Immunodiagnosis of human fascioliasis. Srpski arhiv za celokupno lekarstvo; 105:657-63. ⁴Cvetković & Lepolev (1978) The snails found in some epizootic regions of fasciolosis in SR Serbia. Acta Parasitologica Jugoslavica; 9(8):1-99. ⁵Esteban (1998) Geographical distribution, diagnosis and treatment of HF: a review. Research and reviews in parasitology; 58 (1):13-42. ⁶Hotz et al. (2011) Biochemical indicators of the functional status of the liver in sheep infested with *Fasciola hepatica* and *Dicrocoelium dendriticum*. Veterinarska; 60 (3-4): 169-78. ⁷Hrgovčić i sar. (1963) Distomija. Lječnički vjesnik; 85:627. ⁸Ilić et al. (2011) Parasitic infections in large and small ruminants in Serbia in the last two decades. ⁹International Congress of Mediterranean Federation of health and production of ruminants. Congress proceedings, 308-15. ¹⁰Matanović et al. (2007) Hematological and biochemical changes in organically farmed sheep naturally infected with *Fasciola hepatica*. Parasitol Res; 101: 1657-61. ¹¹Mesar (1970) *Fasciola hepatica* in the Bjelovar district (Jugoslavia) with a descripition of two cases. Jugoslavenska pedijatrija, 13,71-3. ¹²Milanović et al. (2007) *Fasciola hepatica* findings in cattle of Jablanica region (Serbia). Veterinarski glasnik; 61(1-2):89-97. ¹³Milas et al. (2020) Autochthonous human fascioliasis, Belgium. Emerg Infect Dis; 26(1):155-7. ¹⁴Pavlović et al. (2014) Human case of fasciolosis in Serbia treated with triclabendazole. Vojnosanit Pregl; 71:202-6. ¹⁵Richter & Breitenfeld (1962) Metabolost, u: Medicinska enciklopedija, sv. 6., Leksičografski zavod FNRJ, Zagreb, 645-7. ¹⁶Rubić (1964) Sluđa distomijaze duktus koloksema. Lij Vjes; 86:1239. ¹⁷Rukavina (1935) Oboljenja od metiljavos kod čoveka. Lječnički vjesnik; 8:326-31. ¹⁸Smouani i sar. (1990) Ectopic and hepatobiljarna fasciolozija: case report of a four-year-old patient. Jugos. Lijevler; 180(44):V06180395. ¹⁹Stevanović i sar. (2016) Pojava fasciolozije kod ovaca na teritoriji opštine Sokolac, Republika Srpska. Veterinary Journal of Republica Srpska; XVI/2:128-43. ²⁰Stevanović i sar. (2016) *Haemonchus contortus*, *Fasciola hepatica* and *D. dendriticum* in Roe deer (*Capreolus capreolus*) in Republic of Srpska. Veterinary Journal of Republica Srpska; XVI/1:89-96. ²¹Stojak i sar. (1956) Pojava fasciolozije kod ovaca na teritoriji opštine Sokolac, Republika Srpska. Veterinary Journal of Republica Srpska; XVI/2:125-7. ²²Sostarić-Zuckermann (2015) Najčešće bolesti ovaca i koza u utvrđene tijekom 2015. godine u Republici Hrvatskoj. XII/1: savjetovanje uzgajivača ovaca i koza u R Hrvatskoj. 93-102. ²³Salaman (1950) Zdrav Vesti; 19:181. ²⁴Sostarić-Zuckermann (2016) Fasciolozija. Hrvatski veterinarski vjesnik, 24, 1-2:65-8. ²⁵Thaller (1928) Wien med Wchr; 78. ²⁶Zergollom-Cupák & Mimica (1960) Two cases of fascioliasis associated with other intestines infections. Jugoslavenska pedijatrija; 2,2:147-55.

Rezultati

Na prostoru bivše Jugoslavije fasciolozija je bila prisutna kao infekcija preživara za svega ovaca na vodoplavnim pašnjacima duž reka i potoka gde se zaraženost stoke kretala i do 80-100%, ali je bila interesantna i kao zoonoza, o kojoj se među kliničarima danas malo zna (13). Ovce i goveda bili su glavni rezervoar a prelazni domaćim *Lymnaea truncatula* (4). Brojna saopštenja na skupovima i radovi objavljeni u poslednje dve dekade, pokazuju da je *F. hepatica* kod malih i velikih preživara na prostorima biše Jugoslavije još uvek značajno prisutna (Tab. 1).

Estebar i sar. (1998) objavili su da je u Evropi u dvadesetpetogodišnjem periodu zabeležen 2.951 slučaj HF, uključujući i 4 slučaja na području bivše Jugoslavije. U periodu od 1928. do 1964. godine, 25 slučajeva HF je publikованo u regionalnim časopisima, uglavnom u Hrvatskoj. Više od dvadeset godina od poslednjeg slučaja HF u Beogradu, u Srbiji je 2014. godine publikovan novi slučaj HF (Tab. 2).

Tabela 1. Pregled literature o slučajevima fasciolozije preživara na prostoru bivše Jugoslavije

Autor	Period	Regija	Vrsta: br pozitivnih/br ispitanih	Dijagnoza
Milanović i sar. 2007.	jan 2001.- dec 2005.	Srbija (Jablanica)	goveda: 429/6904 (6.21%)	patoanatomski
Matanović i sar. 2007.		Hrvatska	merino ovce: 20/20	koprološki
Ilić i sar. 2011.	1990.-2010.	Srbija	goveda: 370/2394 (15.45%); ovce: 309/2484 (12.45%)	koprološki
Hodžić i sar. 2011.	mar-dec 2009.	Sarajevo (klinica Blažuj)	pramenka ovce (Šabac i Vlakov): 10/56	patoanatomski
Stevanović i sar. 2015.	okt-dec 2016.	R Srpska (Sokolac)	goveda: 4/10 (40%); ovce: 35/79 (39%)	patoanatomski
Stevanović i sar. 2016.	jan 2015.-avg 2016.	R Srpska	izlovljene srne: 1/17	patoanatomski
Šoštarić i sar. 2015.	I-2014. II-2015.	Hrvatska	dva stada ovaca pramenki: I-400 uginulo/800 oboljeli II-120 uginulo/200 oboljeli	patoanatomski
Šoštarić-Zuckerman, 2016.	/	Hrvatska	stado ovaca pramenki: 100 uginulih (n=2)	patoanatomski

Zaključak

Ponovno javljanje HF koje se registruje poslednjih godina u neendemskim područjima može se objasniti klimatskim promenama, promenama navika u ishrani, migracijama i rezistencijom na antihelmentike. Novi epidemiološki trend pojavljuvanja autohtone HF u Evropi aktuelizuje ovu parazitsku zoonozu i ukazuje na potrebu da se ona uključi u diferencijalnu dijagnostiku kod epidemiološki i klinički suspektnih stanja, naročito kod pacijenata sa nejasnom eozinofilijom. Ostaje nepoznано да ли је препозната или slučajеви остају неobjavljeni. Zajedničkim naporima veterinarske i zdravstvene struke ovaj problem može biti rasvetljen.

* e-mail kontakt osobe: zorda_dakic@yahoo.com